

Διεθνής Συνάντηση της Αθήνας

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ:

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ**

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Με τη συνεργασία των Ινστιτούτων Friedrich Ebert και Renner

ΟΜΙΛΙΑ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑ.ΣΟ.Κ.

ΚΑΙ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

Αθήνα, 3 Ιουλίου 1997

Τείνει να γίνει παράδοση κάθε συζήτηση για την Αριστερά, να πραγματοποιείται στο έδαφος μιας κρίσης. Λίγο πολύ, παγκόσμια, η συζήτηση για την κρίση της Αριστεράς είναι το βασικό γνώρισμα της τελευταίας δεκαετίας του αιώνα.

Θα μου επιτρέψετε να μεταβάλω το πεδίο της συζήτησης. Πρώτον, η έννοια της κρίσης, αυτή καθαυτή, δεν συνιστά πάντοτε απειλή, ούτε είναι μια, κατ' ανάγκην, αρνητική πραγματικότητα. Αυτό το οποίο αποκαλείται κρίση αποτελεί -συνήθως- την ένδειξη, ότι βρισκόμαστε σε μια μετάβαση, από μια φάση, της οποίας εξαντλήθηκε η δυναμική, προς μια καινούργια κατεύθυνση, της οποίας δεν αποσαφηνίσαμε -ακόμα- τους κανόνες. Η κρίση είναι αρνητική, μόνον στο βαθμό που οι κοινωνίες, τα κόμματα και οι πολίτες δεν έχουν την δύναμη της ανανέωσης, την εφευρετικότητα της προσαρμογής, την δυνατότητα του ελέγχου των νέων εξελίξεων. Η κρίση είναι κρίση όταν υπάρχει στασιμότητα, εμμονή στο παρελθόν, όταν κυριαρχούν οι δυνάμεις της συντήρησης.

Θα ήθελα επίσης να ξεκαθαρίσω κάτι που θεωρώ βασικό: πολλοί αναφέρονται στην κρίση της Αριστεράς, συνδέοντάς την με την κατάρρευση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού. Θα παρατηρήσω, ότι για μας, για το ΠΑ.ΣΟ.Κ., για την ευρωπαϊκή δημοκρατική αριστερά, ποτέ ο κρατικός γραφειοκρατικός συγκεντρωτισμός αυτών των καθεστώτων δεν αποτέλεσε παράδειγμα για μίμηση. Ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» υπήρξε πάντοτε για μας η ακύρωση της δύναμης των σοσιαλιστικών ιδεών, η διάψευση της ελπίδας. Τα καθεστώτα αυτά υπήρξαν ένα

διαρκές παράδειγμα για το τι δεν πρέπει να είναι η σοσιαλιστική κοινωνία.

Για μένα επομένως, η αποκαλούμενη «κρίση της Αριστεράς» δεν συνδέεται, σε καμία περίπτωση, με την κατάρρευση των καθεστώτων του ανύπαρκτου σοσιαλισμού, αλλά με τον προβληματισμό των σοσιαλιστών απέναντι στην νέα φάση στην οποία εισήλθε παγκόσμια ο καπιταλισμός και συνακόλουθα ο σοσιαλισμός. Η βιομηχανική επανάσταση έδωσε μορφή στο σοσιαλιστικό κίνημα. Η μεταβιομηχανική εποχή, η τεχνολογική επανάσταση της κοινωνίας της πληροφορίας απαιτούν νέες κατευθύνσεις.

Η ύπαρξη του διπολισμού, συντήρησε επί πενήντα χρόνια μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, μια διπλή ισορροπία στον πλανήτη: αφενός υπήρξε η «ισορροπία του τρόμου», στο επίπεδο του παγκόσμιου ανταγωνισμού των δύο υπερδυνάμεων. Από την άλλη όμως μεριά, τόσο στην Ευρώπη, όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες, θεμελιώθηκε και αναπτύχθηκε το κοινωνικό κράτος, κάτω από την πίεση των δυνάμεων της Αριστεράς, που ακόμα και εάν δεν ήταν στην κυβέρνηση, ήταν σε θέση να επηρεάζουν αποτελεσματικά στους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς συσχετισμούς.

Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία, συνέπεσαν δύο αποφασιστικές μεταβολές: η πρώτη μεταβολή ήταν πολιτική. Η κατάρρευση του ανατολικού συνασπισμού, απάλλαξε τον καπιταλισμό από τον φόβο της παγκόσμιας υποκατάστασής του από τον

γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό της κεντρικά σχεδιασμένης οικονομίας. Πρακτικά, αυτό είχε σημαντικές επιπτώσεις: χωρίς δισταγμούς και χωρίς ανασχές πια οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις και το διεθνές χρηματιστικό κεφάλαιο επιδιώκουν την απελευθέρωση της παγκόσμιας αγοράς, την μετατροπή του πλανήτη, όχι σε παγκόσμιο χωριό, αλλά σε παγκόσμιο παζάρι.

Ταυτοχρόνως, οι νέες τεχνολογίες άλλαξαν δραματικά τα δεδομένα της παραγωγικής διαδικασίας. Οι δύο αιώνες του βιομηχανικού καπιταλισμού, μοιάζουν ήδη με την εποχή των σπηλαίων μπροστά στο νέο σύμπαν που διανοίγουν οι νέες τεχνολογίες.

Η πρώτη συνέπεια των αλλαγών είναι η κατάρρευση της εσωτερικής ενδοεθνικής πειθαρχίας του κεφαλαίου που είχε επιβάλλει ο εθνικός κρατικός παρεμβατισμός. Το κεφάλαιο απέκτησε δύο νέα πανίσχυρα όπλα στον κοινωνικό ανταγωνισμό την ευκολία να μεταναστεύει, ουσιαστικά ανεξέλεγκτα, σε περιοχές χαμηλού κόστους και τη δυνατότητα να επισείει την απειλή των φθηνών εισαγωγών από τις νέες βιομηχανικές χώρες. Τα όπλα αυτά έχουν ήδη αρχίσει να αποδίδουν στον έλεγχο του κόστους εργασίας, τόσο του άμεσου (μισθολογικό) όσο και του έμμεσου (κοινωνικές παροχές). Αποδίδουν επίσης και απέναντι στο κράτος. Υπονομεύουν τη φοροληπτική ικανότητά του και περιορίζουν τη φορολογική βάση του, άρα και την ικανότητα να στηρίζει το κοινωνικό κράτος. Πολύ σημαντικότερη, όμως, από την άποψη του κλονισμού του παλιού σοσιαλδημοκρατικού μοντέλου είναι η ικανότητα του κεφαλαίου να αγνοεί και να ματαιώνει την πολιτική της πλήρους απασχόλησης, που βασιζόταν στον έλεγχο και τη διατήρηση των επενδύσεων μέσα σε εθνικά

πλαίσια. Έτσι, οι νέες οικονομικές εξελίξεις υπονομεύουν και τα τρία επιτεύγματα του μεταπολεμικού Ευρωπαϊκού σοσιαλισμού: το κοινωνικό κράτος, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, την πλήρη απασχόληση.

Αυτή είναι η μία όψη. Υπάρχει, όμως, και μία άλλη. Πρόκειται για την πολύ μεγάλη διεύρυνση δυνατοτήτων απασχόλησης και δημιουργικής προσφοράς. Νέα πεδία δραστηριοτήτων ανοίγονται συνεχώς. Δεν έχουμε παρά να σκεφθούμε τα οπτικοακουστικά μέσα. Παλιά πεδία, για παράδειγμα ο τουρισμός, διευρύνονται. Πρόκειται επίσης για την τεράστια δυνατότητα πλουτισμού που προμηνύει η είσοδος στην αγορά εργασίας και προϊόντων των μαζών του Τρίτου Κόσμου. Αυτή η κολοσσιαία επέκταση της αγοράς που επέρχεται δεν είναι δυνατόν παρά να συνεπιφέρει τον πολλαπλασιασμό του πραγματικού προϊόντος, άρα και του πραγματικού εισοδήματος, σε όλο τον κόσμο, αλλά πρώτιστα στον ανεπτυγμένο βιομηχανικά και τεχνολογικά κόσμο που εξακολουθεί να διατηρεί την παγκόσμια οικονομική ηγεσία. Άρα, για τη νέα κοινωνική οικοδόμηση που επιβάλλεται να επιχειρήσουμε δεν λείπουν τα υλικά μέσα.

Η ανεργία, η περιθωριοποίηση, ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι οι ορατοί κίνδυνοι από το νέο τοπίο του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Υπάρχει όμως και μια άλλη, εξίσου επικίνδυνη πλευρά. Η ισχυροποίηση των νέων κέντρων εξουσίας, η επιβολή της οικονομικής εξουσίας στην πολιτική εξουσία δεν καθιστά μόνον τα κόμματα και τους πολιτικούς αφερέγγυους. Αφερέγγυους γιατί τα όσα υπόσχονται να πραγματοποιήσουν δεν είναι πολλές φορές σε

θέση να πραγματοποιήσουν, επειδή δεν ελέγχουν τους μηχανισμούς υλοποίησης. Δημιουργεί αυτή η κυριαρχία μιας μη ελεγχόμενης αγοράς, μια ηθική και πολιτιστική κρίση στις σύγχρονες κοινωνίες. Η ενοποίηση της παγκόσμιας αγοράς, συνδέεται με την ενοποίηση των κοινωνικών καταναλωτικών προτύπων. Ο πολίτης του κόσμου δεν αισθάνεται τμήμα της ανθρωπότητας επειδή συμμετέχει σε κοινά αγαθά αξιών ή πολιτισμού, αλλά επειδή συμμετέχει σε μια μαζική κουλτούρα, όπου μηδενίζονται οι ιδιαιτερότητες, καθιερώνονται νέες αξίες, νέα πρότυπα και παράγεται μια ομοιόμορφη, τυποποιημένη προσωπικότητα.

Η κυριαρχία των νόμων του κέρδους εμπορευματοποιεί τα πάντα. Ο ανταγωνισμός, οι πρωτεϊκές μεταμορφώσεις των συμμαχιών του χρηματιστικού κεφαλαίου, ο καπιταλισμός «καζίνο», όπως ειπώθηκε προσφυώς, δημιουργούν ένα ασταθές διεθνές περιβάλλον, όπου η μόνη «σταθερά» μοιάζει να είναι οι δείκτες κερδοφορίας.

Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί, ούτε πρέπει να παραμείνει ανεμπόδιστη. Ήδη στην «ατζέντα» των διεθνών οργανισμών, όπως είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, αρχίζουν να συζητούνται προτάσεις για διεθνείς κανόνες που θα προστατεύουν την σταθερότητα της παγκόσμιας οικονομίας από τους κερδοσκόπους και τις κατά καιρούς επιδρομές τους σε προσφερόμενα για λεηλασία εθνικά νομίσματα.

Αντιστάσεις αναπτύσσονται παντού. Ακόμα και συντηρητικοί πολιτικοί, τα πιο γνήσια τέκνα του θνήσκοντος νεοφιλελευθερισμού, αρχίζουν να τρομάζουν από το τέκνο που εγεννήθη εις εφαρμογήν των προφητειών τους. Γιατί οι τυφλοί νόμοι της ανελέητης και πάσης θυσίας κερδοφορίας δεν χρειάζονται καν τους πολιτικούς. Οι μέντορες του νεοφιλελευθερισμού, ανακαλύπτουν έντρομοι, ότι αν καταργήσουν τον οποιοδήποτε έλεγχο, τότε, οι οικονομικά ισχυροί, έχουν πια τη δυνατότητα να αντιμετωπίζουν τους πολιτικούς ως τεχνοκράτες υπαλλήλους, ως στελέχη επιχειρήσεων. Ο καπιταλισμός-καζίνο δεν χρειάζεται, ούτε αντιλαμβάνεται την κοινωνία ως κάτι διαφορετικό από τους μηχανισμούς αναπαραγωγής του κέρδους. Γι' αυτό και ο καπιταλισμός-καζίνο δεν απειλεί μόνον την Αριστερά, αλλά τον ίδιο τον δημοκρατικό πυρήνα της κοινωνίας, απειλεί τις αξίες του πολιτισμού μας.

Πιστεύω ακράδαντα, χωρίς ίχνος ρομαντισμού, ότι αυτή η παγκόσμια κρίση σηματοδοτεί την ώρα των μεγάλων αποφάσεων και των μεγάλων πρωτοβουλιών της Αριστεράς. Μόνον η Αριστερά είναι σήμερα σε θέση, να δώσει ταυτόχρονα ικανοποιητική απάντηση στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και στην ταυτόχρονη ανάπτυξη όλης της κοινωνίας.

Το τοπίο που περιέγραψα δεν είναι μόνο γκρίζο. Ανέφερα τις νέες δυνατότητες. Θα προσθέσω τις νέες ευκαιρίες για περισσότερη πληροφόρηση και παιδεία, το άνοιγμα των κλειστών κοινωνιών που επιτρέπει όλο και σε περισσότερους πολίτες να συμμετέχουν και να συγκαθορίζουν. Θα αναφέρω τις νέες τεχνολογίες που

παρέχουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο και την απελευθέρωση από τη σωματική εξάντληση. Όλα αυτά αλλάζουν το πλαίσιο δράσης.

Στην Αριστερά, παγκόσμια, και ιδίως στην Ευρώπη, καταγράφονται, ήδη δύο μεγάλα ρεύματα: το ένα, χωρίς κατ' ανάγκην να ταυτίζεται με την κλασσική κομμουνιστική παράδοση, δρα αμυντικά. Αδυνατεί να κατανοήσει και να ερμηνεύσει τις εξελίξεις. Κηρύσσει την επιστροφή στο παρελθόν ως απάντηση στις προκλήσεις του μέλλοντος, δημιουργεί ένα κλίμα πανικού και καταστροφής. Στο πολιτικό πεδίο, αυτή η τάση της Αριστεράς, ζητά την επιστροφή στο προστατευτικό εθνικό κράτος και την διατήρηση των «κεκτημένων», χωρίς να έχει απάντηση για το πως θα διατηρηθούν και θα διασφαλιστούν αυτά τα κεκτημένα που αλώνονται πια από την ίδια την κοινωνική εξέλιξη. Αυτή η αμυντική και αμήχανη Αριστερά, αρνείται τον ανταγωνισμό, και, καταγγέλλοντας τις νέες τεχνολογίες, δεν κατανοεί ότι «πετάει το παιδί μαζί με τα νερά». Γιατί βέβαια, η ανάπτυξη των τεχνολογιών και η ανατροπή των κλασσικών παραγωγικών σχέσεων, δεν παύουν να έχουν όλη την απελευθερωτική δύναμη που ο Μαρξ αναγνώρισε ήδη στον παραδοσιακό βιομηχανικό καπιταλισμό.

Θα έλεγα λοιπόν, ότι η σημερινή Αριστερά, για να απαντήσει στις προκλήσεις του μέλλοντος έχει ένα διπλό καθήκον: αφενός να ανασυντάξει τον ιδεολογικό, θεωρητικό και πολιτικό της εξοπλισμό, να διαμορφώσει θέσεις που στο νέο παγκόσμιο περιβάλλον θα διασφαλίσουν ταυτόχρονα την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων αλλά και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Ταυτοχρόνως, όμως, σε μια εκπληκτική επαλήθευση της «ειρωνείας της Ιστορίας» η σημερινή Αριστερά μεταβάλλεται στον πιο φυσικό κληρονόμο των μεγάλων δημοκρατικών παραδόσεων που σηματοδότησαν οι αστικές επαναστάσεις του 18^{ου} και του 19^{ου} αιώνα. Οι ελευθερίες και τα δικαιώματα του ατόμου η ισότητα, η αδελφoσύνη, η δικαιοσύνη, η κοινωνία της ανοχής, οι μεγάλες θεμελιακές κατακτήσεις της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, βρίσκουν την φυσική τους κοιτίδα στον δημοκρατικό σοσιαλισμό.

Επιπρόσθετα σήμερα η Αριστερά είναι εκείνη που καλείται να εκφράσει αξίες που σχετίζονται με πολλές πλευρές της ζωής που είχαν αγνοηθεί από το σοσιαλιστικό κίνημα όπως την ποιότητα ζωής, τον πολιτισμό, την παιδεία ή την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος. Σ' όλους αυτούς τους τομείς η παραδοσιακή αριστερή ιδεολογία δεν έδινε καμία ή ελάχιστη σημασία, δεν έδινε σημασία γιατί θεωρούσε ότι η αλλαγή παραγωγικών σχέσεων θα οδηγούσε αυτόματα σε επιθυμητά αποτελέσματα. Η εξέλιξη έδειξε όμως ότι αυτό αποτελούσε τραγικό λάθος. Όταν οι «παραγωγικές σχέσεις» περιορίζονται σ' ένα οικονομικό πλαίσιο και μόνο, όπως έκανε στο παρελθόν, η Αριστερά παραγνωρίζεται τραγικά η πραγματικότητα. Ο δημοκρατικός σοσιαλισμός καλείται σήμερα να ξεπεράσει τα τείχη της οικονομίστικης αντίληψης. Να εντάξει τον πλούτο όλων εκείνων των σκέψεων και των δράσεων που αφορούν το περιβάλλον ζωής.

Νομίζω ότι εδώ βρίσκεται το κλειδί για την κατανόηση της κεντροαριστεράς, ως την δυναμική πρόταση συγκρότησης νέων πολιτικών υποκειμένων, στον ευρωπαϊκό χώρο. Τα σοσιαλιστικά

κόμματα δεν χάνουν ούτε απεμπολούν την ταυτότητά τους, με το να διευρύνουν τον χώρο στον οποίο απευθύνονται και τις δυνάμεις, τις οποίες κινητοποιούν. Αντίθετα ενισχύουν τη δυναμική τους.

Το πολιτικό περιβάλλον του σοσιαλισμού, η ευρύτερη κοιτίδα του σοσιαλιστικού ρεύματος στην ευρωπαϊκή πολιτική γεωγραφία, συνδέεται στενά με τις παραδόσεις των μεγάλων κατακτήσεων της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, με ένα σύστημα αξιών που εκφράζει ό,τι πιο θετικό καλλιέργησαν οι δυτικές δημοκρατίες τους τελευταίους δύο αιώνες. Θα έλεγα ότι το εγχείρημα της κεντροαριστεράς είναι η διαμόρφωση ενός μεγάλου ρεύματος, πολιτικού, αλλά και ηθικού και πολιτισμικού. Γιατί στο σημερινό τοπίο της αμφισβήτησης της πολιτικής, της αμφισβήτησης του συλλογικού στοιχείου στην κοινωνία, της αμφισβήτησης θεμελιωδών αξιών του ανθρώπου, της αμφισβήτησης της αξίας της ανθρώπινης προσωπικότητας, η απάντηση δεν μπορεί να είναι μονοσήμαντη. Δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο σε ιδεολογικά σχήματα αποκλειστικά επικεντρωμένα στην οικονομία, σε κοινωνικές συσπειρώσεις της βιομηχανικής επανάστασης, σε πολιτικά σχήματα συγκεντρωτικά, δογματικά που στηρίζονται σε πρωτοπορίες και αγνοούν τους πολίτες.

Η κεντροαριστερά είναι η ενεργοποίηση των συνειδητών δυνάμεων των σημερινών κοινωνιών, των δυνάμεων της κοινωνικής ευθύνης για την αποκατάσταση της πολιτικής και των δημοκρατικών θεσμών, για την διαφύλαξη του κράτους δικαίου, την προάσπιση της κοινωνικής συνοχής, για την ευημερία μέσα από την ανάπτυξη,

για ένα περιβάλλον ζωής που αναδεικνύει τον άνθρωπο για την κοινωνική δικαιοσύνη. Εδώ σήμερα υπάρχει η μεγάλη ευκαιρία για τα σοσιαλιστικά κόμματα, τη νέα αριστερά. Να τραβήξουν πέρα από την επανάληψη και τη διαχείριση των παλαιών προτύπων, το αναμύσημα ιδεολογικών σχημάτων άλλης εποχής. Να μπουν στη πάλη για τη διαμόρφωση νέων ιδεών, ιδεών που μπορούν να διασφαλίσουν τις αξίες του σοσιαλισμού στην μεταβιομηχανική εποχή, στην κοινωνία της πληροφορίας, της παγκόσμιας αγοράς, του ενός πια κόσμου.

Στο σημερινό τοπίο, οι σοσιαλιστές δεν καταθέτουν τα ιδεολογικά τους όπλα. Στην διεθνοποίηση του καπιταλισμού, οι σοσιαλιστές αναπτύσσουν την δική τους διεθνικότητα. Η προστασία του περιβάλλοντος, η προστασία της εργασίας, η ανάπτυξη της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας, η διαφύλαξη κοινών αξιακών συστημάτων, είναι η προσφορά του σοσιαλιστικού κινήματος διεθνώς, απέναντι στην αποσάθρωση του κοινωνικού, που προκαλεί ο νεοφιλελευθερισμός.

Δεν είμαστε όλοι πολιτικά ίδιοι. Δεν μοιάζουμε σε τίποτα με τον νεοφιλελεύθερο κόσμο της καταπιεστικής αναρχίας, της ελευθερίας των λίγων και της δουλείας των πολλών. Όχι απλώς υπάρχει η διάκριση ανάμεσα στην Δεξιά και την Αριστερά, αλλά όλο και περισσότερο γίνεται σαφές, ότι η Δεξιά μοιάζει με τον μαθητευόμενο μάγο, που εξαπέλυσε δυνάμεις που δεν μπορεί να ελέγξει. Ενώ η Αριστερά, αργά, έστω, και βασανιστικά, αρχίζει να δημιουργεί, με ευκρίνεια, το αλφαβητάρι του μέλλοντος.

Χρειαζόμαστε νέες ιδέες, νέες προσεγγίσεις για τη νέα αριστερά την ανανέωση του δημοκρατικού σοσιαλισμού. Υπάρχουν ήδη πάρα πολλά παραδείγματα για τον τρόπο που εμείς επιδιώκουμε να αναδιατυπώναμε τις επιδιώξεις μας ώστε να είμαστε αποτελεσματικοί στη σύγχρονη εποχή. Θα σταθώ, λόγω του χρόνου που έχω στη διάθεσή μου, σε δύο μόνο, τις κοινωνικές ανισότητες και την Ευρώπη.

Η νεοφιλελεύθερη πολιτική θεωρεί τις κοινωνικές ανισότητες αναπόφευκτες, πολλές φορές μάλιστα και ηθικά δικαιολογημένες. Θεωρεί ότι η μειωμένη παραγωγική δυνατότητα ή οι περιορισμένες δυνατότητες συμμετοχής που βαρύνουν ορισμένα άτομα ή κοινωνικές ομάδες είναι θέμα ατυχίας, που αφορά τα ίδια, και όχι αδικίας, που αφορά όλους.

Η παραδοσιακή Αριστερά όσο και η παραδοσιακή σοσιαλδημοκρατία αντιτίθενται αποφασιστικά στις κοινωνικές ανισότητες και θεωρούν την άρση τους υπόθεση του κράτους. Η πρώτη αναθέτει αποκλειστικά στο κράτος την κατανομή των αγαθών και λαμβάνει μέτρα βίαιης εξίσωσης των πολιτών. Η δεύτερη αναθέτει στο κράτος την διανομή των βασικών αγαθών και προβαίνει σε αδιαφοροποίητες παροχές προς ολόκληρη την κοινωνία, προσδοκώντας ότι έτσι θα ωφεληθούν οι ασθενέστερες ομάδες πολιτών.

Η νέα δημοκρατική σοσιαλιστική αντίληψη θεωρεί την ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων μειωτική για όλους και την άρση τους θέμα συλλογικής ευθύνης. Κλιμακώνει την ενίσχυση των κοινωνικά

αδύναμων στρωμάτων, μελετώντας προσεκτικά ποιοι έχουν πραγματικά ανάγκες και λαμβάνοντας επιλεκτικά μέτρα με πολύ πιο εξειδικευμένους στόχους. Παράλληλα θεωρεί ότι η άρση των ανισοτήτων πρέπει να έχει τη μορφή δημιουργίας ίσων ευκαιριών και ευχερειών μάλλον παρά της απευθείας διανομής αγαθών. Τονώνει έτσι τη δημιουργικότητα εκείνων που χρειάζονται ενίσχυση και τους τονίζει ότι η ευθύνη τους απέναντι στη συλλογικότητα αποτελεί την άλλη όψη των κοινωνικών τους δικαιωμάτων.

Ας έρθω τώρα στο δεύτερο παράδειγμα: Η Ενωμένη Ευρώπη γίνεται το προνομιακό πεδίο της ανανέωσης, της δημιουργίας μιας νέας Αριστεράς, της δοκιμής της μεγάλης συνάντησης της κεντροαριστεράς.

Η Ευρώπη σήμερα βρίσκεται στο επίκεντρο των μεγάλων παγκόσμιων ανακατατάξεων. Στο πλανήτη μαίνεται ο ανταγωνισμός της οικονομικής κυριαρχίας. Η Ευρώπη δεν μπορεί, ούτε πρέπει να φανταστεί ότι το μέλλον της βρίσκεται σε έναν -δήθεν- προστατευτικό απομονωτισμό. Τέτοιος προστατευτισμός δεν είναι πια δυνατός και αποκλείει τις δυνατότητες ανάπτυξης. Το μέλλον της Ευρώπης είναι η αποδοχή -αλλά και η ρύθμιση- των κανόνων του ανταγωνισμού. Αλλά για να επιβάλλεις κανόνες διεθνώς, οφείλεις να είσαι ισχυρός. Και ισχύς της Ευρώπης είναι η Οικονομική και Πολιτική της Ένωση. Έτσι θα έχει, η Ενωμένη Ευρώπη, αποφασιστικό λόγο στις διεθνείς αποφάσεις, τις διεθνείς σχέσεις, το διεθνές σύστημα ασφαλείας.

Θα ήθελα εδώ να επισημάνω κάτι, που έχει την ιδιαίτερη πολιτική του σημασία. Αnéφερα πριν, ότι ένα κομμάτι της ευρωπαϊκής αριστεράς, ηττημένο ιδεολογικά και πτοημένο πολιτικά, από την νέα φάση του παγκόσμιου καπιταλισμού, κηρύσσει την εθνική περιχαράκωση και τον απομονωτισμό. Δεν θεωρώ καθόλου τυχαίο, ότι ένα κομμάτι της πιο συντηρητικής ευρωπαϊκής δεξιάς, συναντάται στην πράξη, στην ίδια κατεύθυνση φοβικού απομονωτισμού και εθνικιστικής περιχαράκωσης. Τα ίδια κλισέ καλλιεργούνται από τις δύο κατευθύνσεις, η ίδια πολιτική φόβου. Ο κίνδυνος είναι σαφής. Υπάρχει εδώ ένα «αυγό του φιδιού», με τον ρατσισμό, την ξενοφοβία, την έλλειψη ανοχής και κατανόησης στο διαφορετικό, που υπονομεύει μια από τις πιο πολύτιμες κοινές ευρωπαϊκές παραδόσεις.

Εδώ βρίσκεται ένα ακόμη μεγάλο σημείο συνάντησης των δυνάμεων της ευρωπαϊκής κεντροαριστεράς. Η Ευρώπη, αποτελεί ένα μοναδικό σημείο σύγκλισης μέσα στην διαφορετικότητα. Εδώ, στην Ευρώπη, στο έδαφος κοινών αξιών, άνθισαν πολιτισμοί ανεκτικοί, που αφομοίωσαν ό,τι πιο δημιουργικό προσέφεραν μακρινοί και διαφορετικοί πολιτισμοί. Αυτό είναι μια μεγάλη δύναμη της Ευρώπης. Αν χαθεί δεν θα φτωχύνει μόνον η Ευρώπη. Δεν θα ξαναγυρίσουμε μόνον στην περιπέτεια των πολλών ευρωπαϊκών ανταγωνισμών. Αλλά θα χάσουμε την μεγάλη ευκαιρία για έναν διαφορετικό παγκόσμιο ρόλο της Ενωμένης Ευρώπης, σε μια εποχή, στην οποία είναι φανερό, ότι κανείς άλλος δεν θα μπορέσει να τον διαδραματίσει.

Συνοψίζω. Σε όλη την Ευρώπη η κεντροαριστερά είναι η πολιτική πρόκληση της συγκυρίας. Η κεντροαριστερά δίνει την δυνατότητα

συγκρότησης νέων μπλοκ εξουσίας, που θα διασφαλίσουν στην Ευρώπη την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Αλλά, ένα βήμα παραπέρα, εκκρεμεί η πρόκληση της Αριστεράς, ως της δύναμης που αλλάζει τον κόσμο. Πιστεύω ότι το δίλημμα του 21^{ου} αιώνα θα είναι: «σοσιαλισμός ή κοινωνική αναρχία». Σοσιαλισμός είναι η ελεγχόμενη από τον άνθρωπο για τον άνθρωπο ανάπτυξη. Κοινωνική αναρχία είναι η ανάπτυξη υπό συνθήκες άκρατου ατομισμού και πολιτιστικής βαρβαρότητας. Σοσιαλισμός είναι ατομική πρωτοβουλία με κοινωνική ευθύνη, με συλλογικότητα. Κοινωνική αναρχία είναι η ατομική πρωτοβουλία χωρίς τον αμοιβαίο σεβασμό των πολιτών την αλληλεγγύη και την κοινωνική δικαιοσύνη. Πιστεύω ακράδαντα, ότι οι δυνάμεις του σοσιαλισμού θα βρουν την απάντηση. Γιατί η κρίση διδάσκει αυτούς που στηρίζονται στην κριτική τους ικανότητα. Και η Αριστερά είναι πριν απ' όλα μια δύναμη κριτικής, όσο και μια δύναμη ελπίδας. Το υφίσταμαι είναι η νοοτροπία της συντήρησης, το διαπλάθω η σημαία του σοσιαλισμού. Ξέρουμε καλά τι δεν θέλουμε από την αγορά και τον νεοφιλελευθερισμό. Ξέρουμε τι μπορούμε να επιτύχουμε πολιτικά ως ευρύτερο ρεύμα της κεντροαριστεράς. Ξέρουμε που θα ανιχνεύσουμε τις απαντήσεις ως Αριστερά. Εκεί ακριβώς, όπου εστιάζεται η αιώνια επίκαιρη ελπίδα: η στιγμή που η ανθρώπινη κοινωνία θα επιτύχει το πέραςμα από το βασίλειο της ανάγκης στο βασίλειο της ελευθερίας, εκεί όπου η ελευθερία του καθενός θα είναι προϋπόθεση της ελευθερίας του άλλου, εκεί που ο άνθρωπος θα είναι δημιουργός της ευημερίας, της ειρήνης και του πολιτισμού.

Για ένα τέτοιο μέλλον της Ευρώπης και του κόσμου αξίζει να ελπίζουμε -και πρέπει σταθερά να αγωνιζόμαστε.